

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2022

**SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE LA I
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Meputso: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A TEKAKWEŠIŠO

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 Go se iketle/ Go a engwaengwa.
- 1.2
- Barutwana ba bangwe ba thabišitšwe ke dipelo tša bona.
 - Barutwana ba bangwe ba llišwa ke go se tšwelele gabotse goba go šitwa.
 - Ba bangwe ba gakanegile ka ge dithuto tša bona di se tša tšwa ka moka.
 - Ba bangwe ba sola barutiši ba bona ba re ba a tšwafa ke bona bao ba dirilego gore ba se tšwelele gabotse dithutong.
 - Ba bangwe ba iteboga ba re ba abetše borakgolokhukhu ba bona.
- [Dintlha TŠE THARO fela]
- 1.3 C Makgemeng
- 1.4 O befedišitšwe ke ge mosadi wa gagwe a thabetše dipelo tša morwa wa bona yo a sa mo hlomphego.
- 1.5 Mphofela o roga mosadi wa gagwe.
- 1.6 Mphofela o re Podumo o a mo nyatša/ ga a mo hlomphe.
- 1.7
- Ga e ke e senya e sa aga.
 - MmagoPodumo o botšiša gore o rogelwa eng mola go se na le molato wo a o dirilego.
- 1.8 Barutwana ba tla fa dikarabo tša maleba tša go fapana. Mohlala:
- Podumo a kgopele tatagwe tshwarelo.
 - Podumo a botše tatagwe gore bokamoso ke bja gagwe.
- 1.9 Ke gore o thopile le mašelang a go lefela yunibesithi.
- 1.10 Barutwana ba tla fa dikarabo tša maleba tša go fapana. Mohlala:
- Nka bitša ba lapa gore ba tle ba boledišane le Podumo ba mmotšhe tsela.
 - Nka kgopela thušo go badirelaleago.
 - Nka mmege mošate.
- [Dintlha TŠE PEDI fela]
- 1.11 Barutwana, barutiši le batswadi.
- 1.12 Ngwana yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya dithuto.
- 1.13 Ke phetho, ke tuu!.
- 1.14 Barutwana ba tla fa dikarabo tša maleba tša go fapana. Mohlala:
- Aowa.
- Barutwana bao maina a bona a tšwelelago dikuranteng ba ka se kgone go fihlelela/ hwetša dipelo tša bona tša Mphato wa Marematlou.
 - Batho ba bangwe ba ka se kgone go lefela tefo ya godimo ga yeo kuranta e swanetšego go rekišwa ka yona ka mabenkeleng.
 - Ba leka go iphediša ka gore ge go se na mešomo.

1.15 Barutwana ba tla fa maikutlo a go fapana. Mohlala:

A maswabi

- Ke nyamišwa ke gore dipoelo tša ka di bonwa ke mang le mang.

GOBA

A lethabo

- Se se hlohleletša barutwana ba bangwe gore ba šome ga kudu ka ge ba tseba gore dipoelo tša bona di bonwa ke setšhaba.

[Ntlha E TEE fela]

1.16 Barutwana ba tla fa dikarabo tša maleba tša go fapana. Mohlala:

- E ka ama boitshepo bja barutwana ba ba sego ba tšwelela gabotse dithutong.
- Ba bangwe ba ka feleletša ba ipolaya ge ba sa bone dipoelo tša bona.
- Ba bangwe ba ka ipha diokobatši le dinotagi ka go hlabja ke dihlong ka ge ba šitilwe.
- Ba bangwe ba ka itlhoboga, ba ipona ba se na mohola setšhabeng.

[Dintlha TŠE PEDI fela]

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Go swaiwa diphošo tše hlano tša mathomo tša mopeleto le polelo, go tloga moo diphošo tša mongwalelo di hlokomologwe gomme go latišišwe kgopolokgolo.

Dintlha tša morutwana di akaretše tše di latelago:

- Ge o na le mmele wo montši o amogele gomme o tla phela le batho ka khutšo/ lethabo.
- Batho ba a kgahlega ge o itshwara gabotse.
- Ge o ikamogela bophelo bo tla ba bonolo go wena.
- O tlo kgona go hlapa wa apeša mmele wa gago gabotse.
- Batho ba tla go hlompha le go go rata.
- O tlo ba le boitshepo.
- Ge o se wa itekanela mmeleng le gona, o itswalanye le batho ba bangwe gore le bona ba kgone go go amogela.
- O tla ba le ponelopele mabapi le bokamoso bja gago.

Temana

- Ge o na le mmele wo montši o **amogele** o tla phela le batho ka khutšo. Batho ba a **kgahlega** ge o swara le go **hlokomela** mmele wa gago. Ge o ikamogela bophelo bo tla ba **bonolo** go wena. O tlo kgona go hlapa wa apeša mmele wa gago gabotse. Batho ba a go **hlompha** le go go rata. O tlo ba le boitshepo. Ge o se wa itekanela mmeleng le gona, o itswalanye le batho ba bangwe gore le bona ba kgone go go amogela. O tla ba le ponelopele mabapi le bokamoso bja gago.

Mokgwa wa go swaya:

D = Dintlha (7)

P = Polelo (3)

Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalollotše dintlha:

- **0** ge a ngwalollotše dintlha tše 6–7.
- Moputso o **1** ge a ngwalollotše dintlha tše 1–5.

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3 SERETO SEO SE SA BONWAGO

LENYALO – N. S. Puleng

3.1 Ga se mola (go) .../ Ke mola o ... (E TEE fela)

3.2 le

- Go tliša mošito/ go gatelelela dikgopolo.
- Go kgokaganya dikgopolo.

3.3 Ge o theeletša mabarebare o le ka lenyalong o ka se age motse.

3.4 Monyadiši ga se sejamolatša//ke Ramasedi ka sebele.

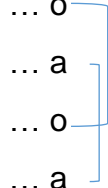
- Go kgaoganya dikgopolo tša gore Monyadiši ga se motho wa go phela mo lefaseng le eupša ke Mmopi.
- Go tlemaganya dikgopolo tša gore Mmopi ke yena a šegofatšago lenyalo.

GOBA

Thapelo ke ya Moruti//tšhegofatšo ke ya Legodimo

- Go kgaoganya dikgopolo tša gore Moruti o bea fela thapelo.
- Go tlemaganya dikgopolo tša gore tšhegofatšo ya lenyalo e tšwa legodimong.
[Mohlala O TEE le mohola O TEE fela]

3.5 ... o
... a
... o
... a

- Morumokwaputlanyi/morumokwano putla/morumokwano wa tumanoši.

3.6 Monna o filwe tšeo e lego tša gagwe mola le mosadi le yena a boile ka tša gagwe.

POTŠIŠO YA 4 DIRETO TŠE DI BONWEGO

4.1 RE MADIMABE BJANG – O. K. Matsepe

- 4.1.1
- Sereti se gwabišwa ke go hlokofalelwa ke bana.
 - Sereti se belaetšwa ke gore badimo ba gabo ga ba mo thuše.
- 4.1.2
- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye masomepedišupa.
 - Ditematheto di bopilwe ka methalotheto ye meraro, (Ke Thesete/ Tripolete.)
 - Methalotheto ga e lekane, ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.
- 4.1.3 Ke potšišorethoriki.
- Go gatelela gore o belege bana ba bantši, a ba rea maina eupša ka moka ga bona ba feta.
- 4.1.4 Dikarabo tša maleba tša barutwana di tla amogelwa. Mohlala:
- Batho ba swanetše go tshepa Modimo mathateng a bona ka moka.
 - Batswadi ba lahlegetšwe ke tshepo go badimo gomme ba kgopela thušo go Modimo.
- 4.1.5 Maikutlo a maleba a barutwana a tla amogelwa. Mohlala: Maikutlo a manyami/ kwelobohloko/ pefelo.
- Ke nyamišwa ke ka mo sereti se hlokofalelwago ke bana ka gona.

GOBA

- Ke kwela sereti bohloko ka ge se hlokofalelwa ke bana ebile se feletšwe ke tshepo.

GOBA

- Ke befedišwa ke badimo ba sereti ge ba sa mo thuše gore bana ba gagwe ba phele.

4.2 MATHATA – Tauatswala, et al.

- 4.2.1 Sereti se dirišitše tshwantšhišo go tšweletša molaetša wa gore batho ba phela ka gare ga mathata.
- 4.2.2 Sereti se šomišitše thekniki ya kelelothallo go tšwetša pele kgopolo ya gore mathata a tsebja ke batho ka moka.
- 4.2.3 ... **ong**
- ... **ong**
- Go gatelela kgopolo ya gore mathata a kweša bohloko.
- 4.2.4
- Batho ka moka ba na le mathata.
 - Mathata a batho a a fapafapana eupša re phela le ona.
 - Bophelo ga se bja felelela ka ntle le mathata.
- [Dintlha TŠE THARO fela]

KAROLO YA D DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 5

5.1 Papatšo

5.1.1 C Seno sa *Energade*.

5.1.2 Batho bao ba nyakago go bapalela di*Springbok*.

- 5.1.3
- Se bušetša diminerale tšeo di tšwelego mmeleng wa gago ge o itšhidolla goba o raloka.
 - Se go fa maatla.

5.1.4 Go gatelela molaetša wa gore *Energade* ke seno sa di*Springbok*.

- 5.1.5
- Lefelo leo se hwetšwago go lona.
 - Tefo.

5.1.6 Maatla.

- 5.2
- 5.2.1 ... kresemose **ke** nako ya go ikhutša.
- Go swantšha nako ya Matswalo a Morena le go ikhutša.

GOBA

Nakong ye go na le tlhakahlakano ...

- Go tswalanya nako ya Matswalo a Morena le tlhakahlakano ya yona.

5.2.2 Go hlaola difeme ka mokgwa wa palo/ lebadi/go hlaola.

5.2.3 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Bana ba šetše gae.

5.2.4 Go dirišitšwe polelo ya kgethologanyo go kgetholla sehlopha sa bafsa.

5.2.5 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Ke bone bomme ba tšwelela mola.

5.2.6 Ba lla/ ba nyamile/ ba kwele bohloko kudu.

5.2.7 nyatšana – Ledirani.
mosehlana – Nyenyefatšo.

- 5.3
- 5.3.1 C Go nagana

5.3.2 holitei – makhutšo

5.3.3 Monna yo a momilego melomo./ Monna yo a lebeletšego godimo./ Monna yo a naganago. (E TEE fela)

- Le amanya monna le tiragalo ya go moma molomo, go lebela godimo, go nagana.

5.3.4 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Ke tla goroga gosasa mantšiboa.

5.3.5 Lewatleng/ Bodibeng bja go rutha/ Boithabišong/ Makhutšong.

- 5.4
- bidingwe
 - bja
 - bjale
 - ntikelela
 - gago
 - Bana
 - tša ka
 - dikgagara
 - lehono
 - mmago
 - Podumo,
 - : "O se ..." (meputso ye 3 fela)

Palomoka ya meputso: 100